

List faktov
k sociografickému mapovaniu rómskych osídlení na Slovensku

Zadávatel' výskumu:

- Úrad splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity

Inštitúcie spolupracujúce na realizácii výskumu:

- S.P.A.C.E. – Centrum pre analýzu sociálnej politiky, n.o.
- Inštitút pre verejné otázky
- KCPrO – Krajské centrum pre rómske otázky v Prešove

Výskum finančnej podporili:

- Úrad splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity z grantovej schémy
- Kanadská medzinárodná rozvojová agentúra
- Svetová banka

Prečo sa výskum realizoval

Žiadna vládna či lokálna politika nemôže byť úspešná bez základnej vedomosti o štruktúre, charaktere, životnom štýle, participácii, atď. občanov v rómskych osídleniach. Poznanie celkového rozloženia rómskych komunít na Slovensku spolu s identifikáciou základných problémov jednotlivých komunít je predpokladom pre prijatie konkrétnych rozhodnutí: vlády SR, regionálnych a miestnych samospráv, mimovládnych organizácií.

Aká bola cieľová skupina výskumu

Rómska komunita bola definovaná ako skupina ľudí, ktorú majorita subjektívne definuje ako Rómov na základe antropologických znakov, kultúrnej príslušnosti, spôsobu života – životného štýlu, životného priestoru a rovnako subjektívne vníma túto skupinu ako odlišnú, a to v pozitívnom ako aj negatívnom zmysle.

Výsledky výskumu

Počet Rómov žijúcich na Slovensku je podľa odborných demografických odhadov, ale rovnako aj podľa sociografického mapovania 320 tisíc. Z nich približne polovica žije integrovane v rozptyle medzi majoritnou populáciou. Zvyšná polovica žije v:

- mestských alebo obecných koncentráciách,
- osídleniach lokalizovaných na okraji obce/mesta,
- alebo v osídleniach, ktoré sú od obce/mesta priestorovo vzdialené, event. oddelené prírodnou alebo umelou bariérou (potok, železnica, cesta...).

Zjednodušene platí, že čím ďalej sa osídlenie od materskej obce/mesta nachádza, tým horšia je kvalita života v ňom, pretože existujú osídlenia (na okraji obce alebo od obce vzdialené/oddelené bariérou), v ktorých je kvalita života vyššia ako v niektorých obecných či mestských koncentráciách.

V priebehu výskumu anketári navštívili 1 087 obcí alebo miest. V nich bolo identifikovaných 1 575 osídlení rôzneho typu, v ktorých žijú komunity majoritou vnímané ako rómske. V 772 obciach alebo mestách žijú tieto komunity integrovane v rozptyle medzi majoritnou populáciou.

Z hľadiska polohy osídlenia je možné zvyšné komunity rozdeliť na:

- obecné a mestské koncentrácie (168)
- osídlenia lokalizované na okraji obce/mesta (338),
- osídlenia priestorovo vzdialené alebo oddelené prírodnou alebo umelou bariérou (281).

Zo všetkých osídlení môžeme považovať za segregované 149, to znamená, že tieto osídlenia sa nachádzajú na okraji alebo mimo obce/mesta, nemajú dostupný vodovod a podiel nelegálnych obydľí je vyšší ako 20 %.

Nasledujúce údaje popisujú stav v obecných a mestských koncentráciách, osídleniach lokalizovaných na okraji obce/mesta a osídleniach priestorovo vzdialených alebo oddelených prírodnou alebo umelou bariérou:

Z inžinierskych sietí je v týchto osídleniach najdostupnejšia elektrina (91% osídlení), najmenej dostupná je kanalizácia – takmer 81% rómskych osídlení nemá vôbec kanalizáciu. Možnosť napojenia sa na plyn a verejný vodovod je tiež pomerne nízka – plyn je nedostupný v 59% osídlení a vodovod v 37% osídlení.

Podiel obydľí v rómskych osídleniach napojených na jednotlivé inžinierske siete:

- na vodovod je napojených 39% obydľí,
- len 13% obydľí využíva kanalizáciu,
- plyn používa 15% obydľí,
- elektrinu 89% obydľí.

Prístupová cesta do osídlenia – 20% osídlení nemá asfaltovú prístupovú cestu. Najväčšiu časť osídlení, ktoré nemajú asfaltovú prístupovú cestu tvoria osídlenia, ktoré sú mimo obce/mesta.

Z hľadiska infraštruktúry bolo identifikovaných 46 osídlení, ktoré nemajú takmer žiadnu infraštruktúru, presnejšie nemajú vodovodov, kanalizáciu, plyn a nemajú ani asfaltovú prístupovú cestu. 12 osídlení zo spomínaného počtu 46 nemá ani len elektrinu. Väčšina týchto osídlení sa nachádza v Košickom a Prešovskom kraji. V týchto osídleniach má trvalý pobyt 6 355 obyvateľov.

Takmer 1/3 obydľí v rómskych osídleniach je nelegálna (sú to predovšetkým chatrče, unimobunky, nebytové budovy, ale aj domy). Najvyšší podiel nelegálnych obydľí (49%) je v osídleniach, ktoré sú mimo obce/mesta. Najčastejším typom nelegálnych obydľí sú chatrče, tie tvoria takmer 16% všetkých obydľí a býva v nich 14% obyvateľov rómskych osídlení. Najvyšší podiel obyvateľov bývajúcich v chatrčiach je opäť v osídleniach, ktoré sú mimo obce/mesta. Bývajúci v chatrčiach tvoria v týchto osídleniach 21% z celkového počtu obyvateľov týchto osídlení.

Definícia pojmov použitých v dotazníku pre socio-grafické mapovanie rómskych komunít na Slovensku

- 1) Osídlenie je pre potreby výskumu definované ako zoskupenie minimálne troch domov obývaných rómskou populáciou.
- 3) Obec je samostatný územný samosprávny a správny celok Slovenskej republiky; združuje osoby, ktoré majú na jej území trvalý pobyt (Zákon č. 369/1990 Zb. O obecnom zriadení).
- 4) Rómske osídlenie na okraji obce je pre potreby výskumu zadefinované ako zoskupenie domov, obývané rómskou populáciou a tvorí hranicu zastavanej časti obce.
- 5) Okraj obce je pre potreby výskumu zadefinovaný ako koniec súvislej zástavby obce.
- 6) Obydlie je pre potreby výskumu zadefinovaný ako akýkoľvek objekt, ktorý je obývaný.

- 7) Bytový dom je budova určená na bývanie pozostávajúca zo štyroch a z viacerých bytov so spoločným hlavným vstupom z verejnej komunikácie (zákon č. 50/1976 Zb. O územnom plánovaní a stavebnom poriadku /stavebný zákon/).
- 8) Byt je obytná miestnosť alebo súbor obytných miestností s príslušenstvom usporiadaný do funkčného celku s vlastným uzavretím, určený na trvalé bývanie (zákon č. 50/1976 Zb. O územnom plánovaní a stavebnom poriadku /stavebný zákon/).
- 9) Rodinný dom je budova určená predovšetkým na rodinné bývanie so samostatným vstupom z verejnej komunikácie, ktorá má najviac tri byty, dve nadzemné podlažia a podkrovia (zákon č. 50/1976 Zb. O územnom plánovaní a stavebnom poriadku /stavebný zákon/).
- 10) Legálne obydlie je potreby výskumu zadefinované ako obydlie, evidované v katastri nehnuteľností.
- 11) Nelegálne obydlie je potreby výskumu zadefinované ako obydlie, neevidované v katastri nehnuteľností.
- 12) Nebytové budovy sú stavby, v ktorých je viac ako polovica ich využiteľnej podlahovej plochy určená na nebytové účely (zákon č. 50/1976 Zb. O územnom plánovaní a stavebnom poriadku /stavebný zákon/).
- 13) Chatrč je svojpomocne vybudované obydlie zo zbytkových materiálov, napr. z hlíny, plechu, dreva, bez stavebného povolenia v rámci daného územného celku, spravidla obce (podľa *Programu podpory výstavby obecných nájomných bytov odlišného štandardu určených pre bývanie občanov v hmotnej núdzi ako i technickej vybavenosti v rómskych osadách*).
- 14) Drevenica je pre potreby výskumu zadefinovaná ako stavba so základmi postavená z opracovaného dreva.
- 16) Stavebným pozemkom sa rozumie časť územia, určená územným plánom obce, alebo územným plánom zóny, alebo územným rozhodnutím na zastavanie, a pozemok zastavaný stavbou (zákon č. 50/1976 Zb. O územnom plánovaní a stavebnom poriadku /stavebný zákon/).